

Fornminnebefaring

13.juni 2012

Berger - Hovet – Vammen

Deltakere (fra venstre):

Karete Furuholmen (nyinnflyttet i Sandvika og spesielt interessert i temaet)

Cathrine Stangeby Engebretsen (Vestfold fylkeskommune)

Rune Frøiland (Sande kommune)

Reidar Johnsen (kjent i området og "oppslagsverk")

Reidar Korneliusen (kjent i området)

Grete Holm (kjent i området)

Runi Langum (kjent i området og med i studieringen "Haugtussene")

Anne Marit Werner (kjent i området og med i studieringen "Haugtussene")

Gabor Sarmon (kjent i området)

Eirin Bråten Nygård (Svelvik kommune)

Foto: Anne Synnøve Vaagsland Horten (Svelvik kommune)

Målet med befaringen var å belyse mest mulig omkring fornminnene i området, og så få en samlet faglig vurdering fra fylkeskommunen om hvordan kommunene bør og kan håndtere dem.

Oppsummering:

Gruppen besøkte åtte områder med identifiserte fornminner; røyser og hule. I tillegg ble det presentert funn av gjenstander og referert fra to rapporter fra utgravninger (Hovet og Sandvika)

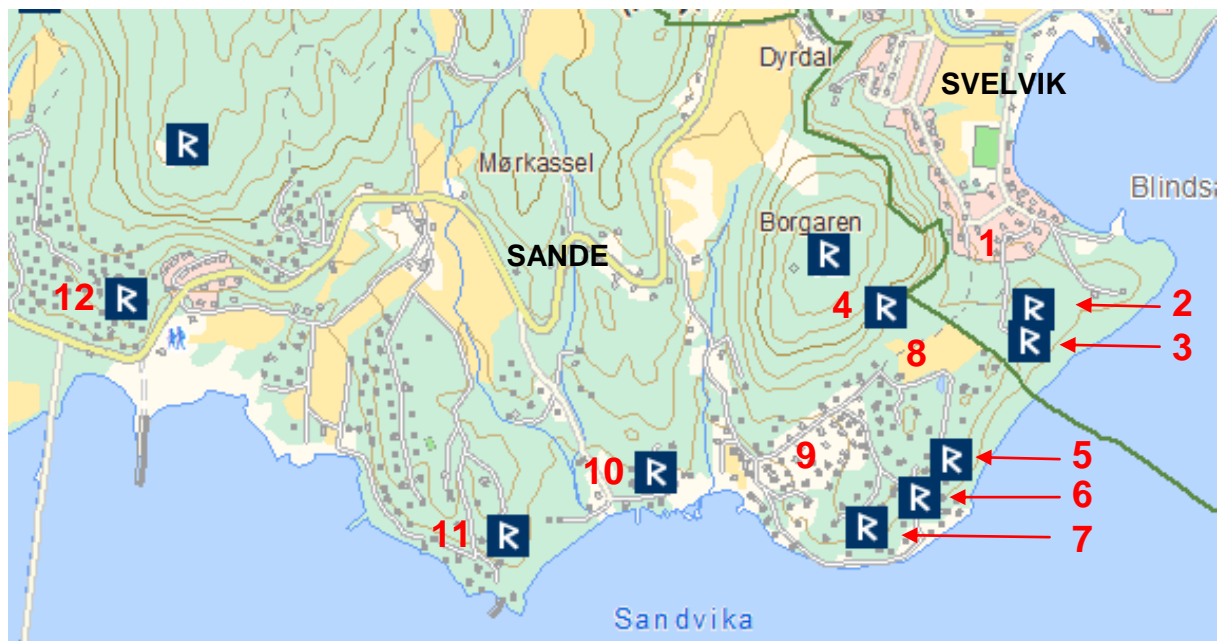
Dette er et område med relativt mange røyser, som gir et godt bilde av tilknytningen menneskene i sen steinalder/bronsealder hadde til sjøen.

Røysene er i ulik forfatning da det gjennom mange år er tatt stein fra gravhaugene til murer og andre bygningsmessige tiltak, og vegetasjonen flere steder vokser i og nær røysene.

Noen steder er tilgjengeligheten til røysene vanskelig på grunn av gjengroing eller fordi de ligger så nær bebyggelse at de oppleves å ligge på privat grunn.

Det er ønskelig at fornminnene merkes og informeres om til grunneiere slik at ytterligere forfall begrenses. Det kan vurderes om noen av fornminnene kan gjøres tilgjengelige og dermed bidra til kunnskap, bevisstgjøring og vekke nysgjerrighet.

Fra befaringen

7. Gjenstander	1. Gravrøys
8. Gravrøys	2. Rapport fra utgraving
9. Gravrøys	3. Gjenstander og rapport fra utgraving
10. Hule	4. Gravrøys
11. Gravrøys	5. Gravrøys
12. Gravrøys	6. Gravrøys

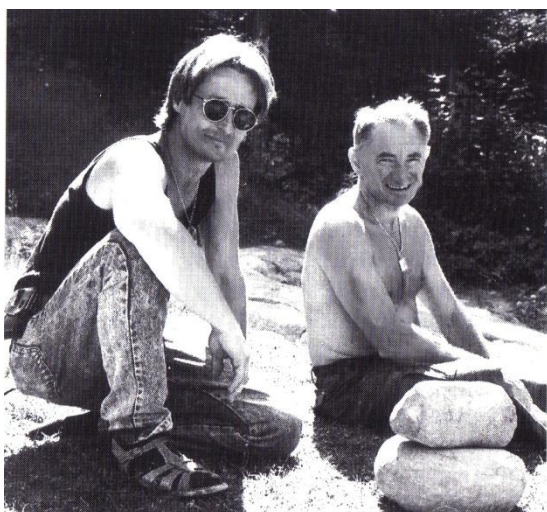
Kart: www.kulturminnesok.no

1 – Gjenstander

Skrubbekvern (liten og stor) og en annen "rar" stein ble funnet av Gabor Sarmon i august 1983, da han bodde i Hovsveien 23 på Berger. Funnene som ble gjort 19,5 m.o.h. er fra sen vikingtid, og er lite brukt derfor er funnet unikt. (Svart-hvittbilde under er fra historieboken "Svelvik 1945-1995", s.170)

Foto: Strykejernsliknende gjenstand

Gabor Sarmon har funnet steinalderredskap på eiendommen sin på Berger, og har tilkalt fylkeskonservatoren i Vestfold ved Jan Lindh.

Foto: Liten skrubbevern

Foto: Gabor Sarmon viser omtale om funnet av stor skrubbevern

2 – Gravrøys (hos Bjørn Fensholt)

Informasjon fra www.kulturminnesok.no:

Type kulturminne: Lokalitet

Kategori: Arkeologisk minne

Art: Gravfelt

Vernestatus: Automatisk fredet

Datering: Bronsealder - jernalder

Registrerte funn: Gravrøys

Fylke: Vestfold

Kommune: Svelvik

Synlig over bakken: Ja

Under vann: Nei

Lokalitets ID: 53029

Foto: Gravrøys

Foto: 5-10 meter vest for gravrøysa, laget i nyere tid?

3 – Gravrøys (hos Bjørn Fensholt)

Informasjon fra www.kulturminnesok.no:

Type kulturminne: Lokalitet

Kategori: Arkeologisk minne

Art: Gravminne

Vernestatus: Automatisk fredet

Datering: Bronsealder

Registrerte funn: Gravrøys

Fylke: Vestfold

Kommune: Svelvik

Synlig over bakken: Ja

Under vann: Nei

Lokalitets ID: 74920

Foto: Gravrøys

4 – Hule ("Nobelhula")

Informasjon fra www.kulturminnesok.no:

Type kulturminne: Lokalitet

Kategori: Arkeologisk minne

Art: Bosetning - aktivitetsområde

Vernestatus: Automatisk fredet

Datering: Steinalder

Registrerte funn: Hule

Fylke: Vestfold

Kommune: Sande

Synlig over bakken: Ja

Under vann: Nei

Lokalitets ID: 49066

Foto: Huleåpning til venstre og heller midt i bildet

Fra "Rapport frå arkeologisk registrering" - Sak: Reguleringsplan for del av Hovet (2005):

Nokre få meter N for planområdet, 140 m NNØ for våningshuset på Hovet (som no er i ferd

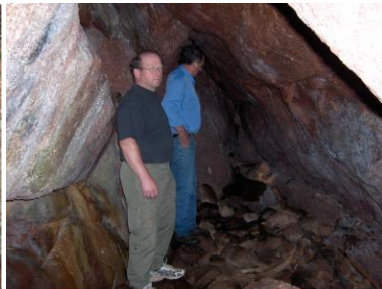
med å verte riven), ligg ei hole (ID49066) og ein hellar. Det vart gjort undersøkingar her i 1931 av Sven Rygge, utan at det var gjort funn av menneskeleg aktivitet. Den er 10,5 meter lang, 3 meter på det breiaste og ca. 3-4 meter høg. Opninga ligg i ei ur og er berre ca. 1 meter i omkrins. Denne vart det no teke eit par bilete av (Foto 11-13).

11. ID49066 avstand, mot N.

12. ID49066 utanfor, mot N.

13. ID49066 innsida, mot N.

5 – Gravrøys (ved "Husebyhytta")

Informasjon fra www.kulturminnesok.no:

Type kulturminne: Lokalitet

Kategori: Arkeologisk minne

Art: Gravminne

Vernestatus: Automatisk fredet

Datering: Bronsealder

Registrerte funn: Gravrøys

Fylke: Vestfold

Kommune: Sande

Synlig over bakken: Ja

Under vann: Nei

Lokalitets ID: 74919

Foto: Gravrøys med åpent gravkammer, noen steiner har rast fra kanten

Foto: Samme sted fra ca.1998

6 – ikke besøkt ved befaring

7 – Gravrøys

Informasjon fra www.kulturminnesok.no:

Type kulturminne: Lokalitet

Kategori: Arkeologisk minne

Art: Gravfelt

Vernestatus: Automatisk fredet

Datering: Bronsealder

Registrerte funn: Gravrøys

Fylke: Vestfold

Kommune: Sande

Synlig over bakken: Ja

Under vann: Nei

Lokalitets ID: 62836

Foto: Gravrøys like syd-øst for iD 62836

Foto: Gravrøys sett mot syd

Foto: Gravrøys sett mot vest

8 – Rapport fra utgraving på Hovet

I forbindelse med reguleringsplanarbeid ble det foretatt en arkeologisk utgraving på Hovet i november 2005 (saksnr. 200403678). Området ligger 55 m.o.h. Det ble funnet to anlegg i form av ei kokegrop og en udefinerbar nedgraving. Det fremkom også et løsfunn i form av et avslag i flint, som indikerer at det kan finnes en lokalitet fra steinalderen i nærheten.

9 – Gjenstander og rapport fra utgraving på jorde i Sandvika

I forbindelse med ønske om å realisere en reguleringsplan for Sandvigen/Berger ble det foretatt en utgraving av forhistoriske bebyggelsesspor sommeren 2000. Feltene som ble utgravet ligger henholdsvis 20-25 og 35 m.o.h. og tilhører begynnelsen av yngre steinalder.

Det ble blant annet funnet 62 stolpehull, samt 10 mulige, noen av disse kan ha utgjort mulige hus. Det ble funnet to hesteskoformede strukturer med åpningen vendt mot havet. Videre ble det funnet spor etter 9 kokegroper, 25 ildsteder, 8 ildstedrester, 26 fyllskifter med kull og skjørbrønt stein og 11 store og små kulturlag eller kulturlagrester. Det ble funnet 5 slipeplater av grå sandstein og 1 av rød sandstein, 2 overliggere til slipeplater, 300 artefakter av flint, skifer og annen bergart. Av steinfakter ble det funnet 1 tveegget skiferdolk, 1 skiferpil, 1 knokkelformet skiferbryne, 5 tverrpiler, 3 flekkeskraper, 1 skiveskraper, 1 stikkel, 1 flekkekniv, 162 avslag, 76 fragmenter og en del flekker.

I rapporten (s.2) opplyses det at det er registrert et par røyser fra bronsealderen ca. 150 meter sørøst for utgravingsfeltet, med id 001673, og en røys ca. 170 meter vest for feltet, med id 001671. I følge befaringen vår kan det passe med røysene beskrevet som henholdsvis nr.7 og nr.10, men id-numrene er ikke like...??

Funn av gjenstander

Grete Holms familie har bodd inntil utgravingsfeltet siden 1947, gjennom tre generasjoner. De har gjennom årene funnet mye interessant:

- Skafthulløks fra yngre steinalder/slutten av steinalderen, ca. 2200-1800 f.Kr. (begge tidsrom oppgis fra i mottatt dokumentasjon). Øksa ble levert til Oldsaksamlingen i 1948, og har fått nr. C 27750.
- Flekker og avslag i flint fra midtre del av yngre steinalder, ca. 3000-2200 f.Kr. Levert til Oldsaksamlingen i 1984.
- I tillegg har de funnet øksehode, pilspiss i jern og mange ulike avslag og flekker av flint. Grete har blitt fortalt at det trolig har vært et produksjonssted for redskap på tomta hennes.

Foto: Grete Holm med noe av dokumentasjonen

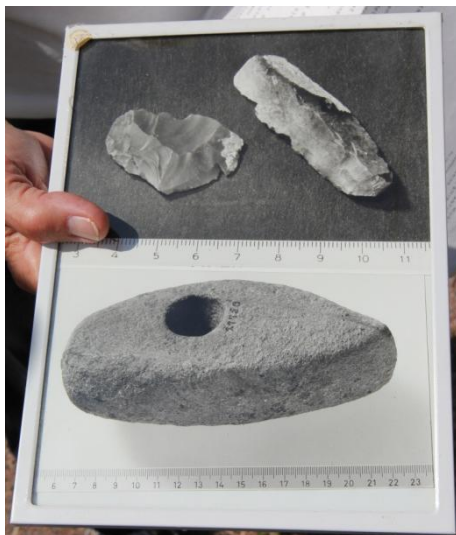

Foto: Skafthulløks og flekker og avslag i flint

Foto: Øksehode og pilspiss i jern

Foto: Flekke av flint + masse spennende i boksen

10 – Gravrøys (Hagasand)

Informasjon fra www.kulturminnesok.no:

Type kulturminne: Lokalitet

Kategori: Arkeologisk minne

Art: Gravminne

Vernestatus: Automatisk fredet

Datering: Bronsealder

Registrerte funn: Gravrøys

Fylke: Vestfold

Kommune: Sande

Synlig over bakken: Ja

Under vann: Nei

Lokalitets ID: 9618

Foto: Gravrøys

11 – Gravrøys ("Petterøerøysa", Mørkassel)

Informasjon fra www.kulturminnesok.no:

Type kulturminne: Lokalitet

Kategori: Arkeologisk minne

Art: Gravminne

Vernestatus: Automatisk fredet

Datering: Eldre bronsealder

Registrerte funn: Gravrøys

Fylke: Vestfold

Kommune: Sande

Synlig over bakken: Ja

Under vann: Nei

Lokalitets ID: 19454

Foto: Gravrøys

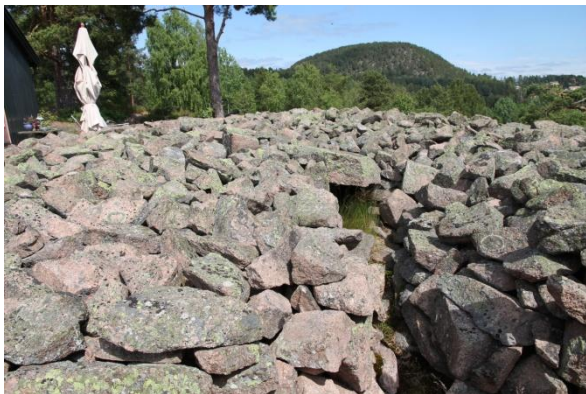

Foto: Inngang til gravkammer i gravrøysa

Foto: Gravkammer i gravrøysa, plass til barn

12 – Gravrøys (Vammen)

Informasjon fra www.kulturminnesok.no:

Type kulturminne: Lokalitet

Kategori: Arkeologisk minne

Art: Gravminne

Vernestatus: Automatisk fredet

Datering: Bronsealder

Registrerte funn: Gravrøys

Fylke: Vestfold

Kommune: Sande

Synlig over bakken: Ja

Under vann: Nei

Lokalitets ID: 9619

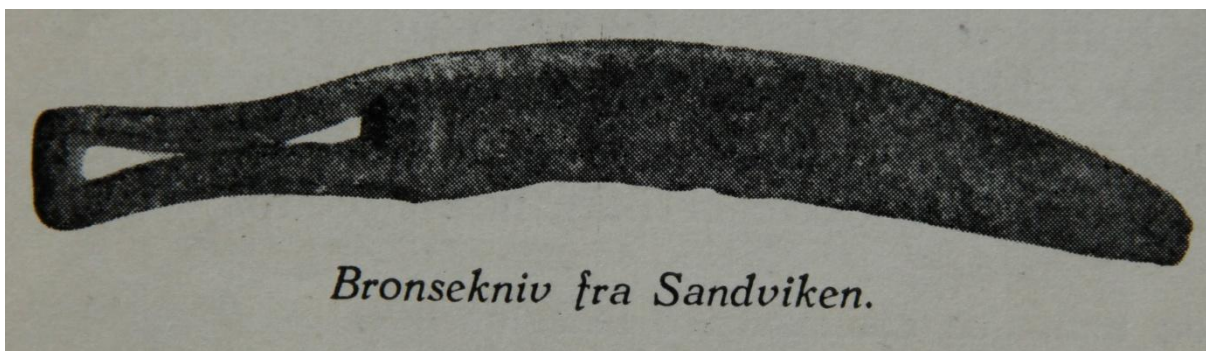
Foto: Gravrøys

Andre opplysninger

Skjelett og bronsekniv funnet i grav

Fra "Sandeboka - bygdebok for Sande i Vestfold" (1949):

"Av gravhauger har Sande ingen som sikkert kan tilskrives bronsealderen; men gravrøyser er der flere av. Det er store røyser, "årsrøyser" kalles de gjerne, som ligger ute på nes hvor der er vid utsikt utover sjøen. Særlig karakteristisk er en som ble utgarvet i 1878. Den lå oppe på ryggen på det ytterste neset mellom Drammensfjorden og Sandebukta, på Sandviken. Eieren skulle ha stein til en brygge og støtte da på et gravkammer som lå i retningen nnv-ssø. Det var muret opp av stein, og taket var dannet av to heller. Inni dette gravkammeret lå skjelettet av et menneske med hodet inn mot land. På høyre side av den døde lå en liten bronsekniv." "Kniven viser at graven må være anlagt i slutningen av eldre bronsealder mellom begynnelsen av 13de og slutten av 12te århundre f.Kr. I nærheten av denne skal det ha være flere liknende røyser, og så sent som 1931 var det to andre igjen, begge utgravde."

Beltekrok i bronse

Fra "Strømms historie", bind I (s.36-37 og 39):

"I alt har vi fra fylket 23 funn på til sammen 32 gjenstander – av disse stammer altså ett fra vår bygd, Det dreier seg her om en vakker beltekrok som er funnet på Berger; en må ha lov til å tro at tingen stammer fra en grav der eieren er stedt til hvile i sin fulle drakt. Som det med tydelighet fremgår av figuren, er beltekroken fint forarbeidet med en vakker ornering av presis samme karakter som lignende andre fra første halvdel av bronsealderen. Ja orneringen er såpass typisk at vi ved den kan gi en temmelig nøyaktig datering; den hører hjemme i den nordiske bronsealders såkalte "store stil" om lag år 1300-1000 f.Kr. Kroken, som er temmelig massiv, har enkelte tekniske feil og unøyaktigheter som synes å røbe at vi her står overfor et stykke som ikke er importert, men tvert om skyldes en hjemlig bronsealderkunstners forsøk på å mestre støpningens vanskelige kunst."

Beltekrok av bronse funnet på Berger. Den er sett forfra og fra siden.

Beltekroken er registrert i Oldsaksamlingen som nr. 17362. Det oppgis at den ble funnet i 1893, og at det er den første beltekroken fra bronsealderen som er funnet i Norge.

Til orientering er orneringen brukt som mønster på sølv laget til Vestfoldbunaden (maljer, belte, øredobber m.m.) av gullsmed Rune Eriksen fra Svelvik.

Flintøks

Fra "Oldsaksamlingen – arkeologisk tilvekst" (nr.28183):

Tykknakkert flintøks, lengde 16 cm, bredde over eggen 4 cm. Øksen er funnet på Hagasand, den lå ca. 2-300 m opp fra stranden og et spastikk nede i jorda. Gave fra Egil Lobben i 1950.

Flekkepil og flekke

Fra "Oldsaksamlingen – arkeologisk tilvekst" (nr.34788 a-b):

Flekkepil og flekke funnet i haven til Ruth Bonden (Kirkeveien 1, Berger). Registrert i 1977, deponert til Berger skole til undervisningsbruk.